

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Wat zijn de belangrijkste problemen in de gemeente?

Van der Waal, J.; Steenvoorden, E.

Publication date

2016

Document Version

Final published version

Published in

Democratie dichterbij

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Van der Waal, J., & Steenvoorden, E. (2016). Wat zijn de belangrijkste problemen in de gemeente? In T. Van der Meer, & H. Van der Kolk (Eds.), *Democratie dichterbij: Lokaal Kiezersonderzoek 2016* (pp. 40-45). Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. <https://kennisopenbaarbestuur.nl/rapporten-publicaties/democratie-dichterbij-lokaal-kiezersonderzoek-2016/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

4

Wat zijn de belangrijkste problemen in de gemeente?

Jeroen van der Waal & Eefje Steenvoorden

In dit hoofdstuk laten we zien:

- Problemen op het gebied van 'Verkeer en fysieke leefomgeving' (21,8%) en 'Politiek en bestuur' (19,6%) worden het vaakst genoemd als belangrijkste probleem in de gemeente. Gevolgd door 'Criminaliteit en veiligheid' (10,7%) en 'Immigratie en integratie' (10,6%).
- De lokale politiek wordt regelmatig, met name in kleinere gemeenten en door mensen ouder dan 65, beschuldigd van laakbaar gedrag.
- 'Criminaliteit en veiligheid' wordt voornamelijk in de grote steden met veel niet-westerse allochtonen als probleem aangekaart, zeker door middelbaar- en hoogopgeleiden en jongeren.
- 'Immigratie en integratie' focust vooral op de vluchtelingen en AZCs, en dit wordt vaker door jongeren als probleem gezien.

4.1 Vooral hoger opgeleiden, ouderen en mannen noemen problemen in de gemeente

Van de 2.643 respondenten die in dit onderzoek zijn ondervraagd, hebben 1.048 (40%) antwoord gegeven op de open vraag *Wat vindt u de belangrijkste problemen die spelen in uw gemeente?* Deze antwoorden varieerden van een enkel woord tot enkele zinnen. Meestal werd slechts één probleem aangekaart, maar een substantieel deel van de antwoorden bevat een opsomming van verschillende problemen. In dit hoofdstuk bepreken we deze antwoorden.

Uit tabel 4.1. blijkt dat vooral hoogopgeleiden vaker antwoord geven op de vraag wat de belangrijkste problemen in de gemeente zijn. Dit verbaast niet: eerder onderzoek stelt ook vast dat hoogopgeleiden aanzienlijk veel vaker een antwoord formuleren (Dekker et al., 2008), en dat hoogopgeleiden langere antwoorden geven. Verder blijken ouderen significant vaker een antwoord te geven dan jongeren, en mannen significant vaker antwoord geven dan vrouwen, zoals ook in het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) het geval is (vgl. Dekker et al., 2008).³⁰ Uit tabel 4.1 blijkt verder dat er geen grote verschillen zijn in de mate waarin inwoners van gemeenten met een verschillende stedelijkheid, WOZ waarde van het huizenbestand, of met verschillende aandelen niet-westerse allochtonen antwoord geven op deze vraag.³¹ De ondervertegenwoordiging van laagopgeleiden, jongeren en vrouwen onder degenen die antwoord geven op de vraag naar de belangrijkste problemen in de gemeente heeft waarschijnlijk betekenis voor de problemen die worden aangekaart. Groepen verschillen nu eenmaal in de mate waarin ze iets problematisch vinden. In paragraaf 4.3 gaan we daar dieper op in.

Tabel 4.1
Percentages respondenten in verschillende groepen die antwoord hebben gegeven op de vraag naar de belangrijkste problemen die spelen in de gemeente

Opleidingsniveau ^a	Laag	33
	Midden	38
	Hoog	43
Leeftijd ^b	15-44	34
	45-64	38
	65 en ouder	43
Geslacht ^c	Mannen	35
	Vrouwen	41
Stedelijkheid ^d	G4	41
	G41	38
	Overig	37
	Landelijk	32

WOZ waarde ^d	<200k	38
	>200k	36
Percentage niet-westerse allochtonen ^d	1-3%	35
	3-10%	37
	>10%	39

^a 'Laag' verschilt significant van 'Hoog' ($p < 0,00$)

^b '15-44' verschilt significant van '65 en ouder' ($p < 0,00$)

^c Verschilt significant van 'Mannen' ($p < 0,00$)

^d Categorieën verschillen niet significant van elkaar

4.2 Wat voor problemen worden aangekaart?

4.2.1 Verkeer en fysieke leefomgeving, de politiek, criminaliteit en veiligheid, en immigratie en integratie worden het vaakst genoemd

We hebben antwoorden op de vraag naar de *belangrijkste problemen in de gemeente* in twaalf categorieën in tabel 4.2.³² In de eerste twee kolommen staan het aandeel en de rangorde van de categorieën van de antwoorden over lokale problemen. Omdat het codeerschema van het COB is gebruikt, geven we in de derde en vierde kolom het aandeel van deze categorieën weer in dat onderzoek (Den Ridder et al., 2016).³³

Het vaakst worden problemen genoemd rond 'Verkeer en fysieke leefomgeving' (21,8%). Het gaat hier om problemen als parkeerproblematiek, de staat van het wegdek, het openbaar vervoer, bereikbaarheid en vervuiling. Daarnaast gaat het om winkelaanbod (leegstand van winkels, leegstand winkelcentrum, het verdwijnen van veel kleine winkeliers en winkelsluiting) en huisvesting (aanbod sociale huurwoningen; de wachttijd of beschikbaarheid voor die woningen, en een enkele keer voor specifieke sociale categorieën als jongeren, studenten, werklozen, en eigen Nederlandse inwoners).

Daarna volgt de categorie 'Politiek en bestuur' (19,6%). Deze categorie bestaat voor het overgrote deel uit antwoorden waarin de integriteit en kwaliteit van lokale bestuurders en politici wordt betwijfeld, of hun beslissingen en prioriteiten in het algemeen als onjuist worden bestempeld. Het gaat dus niet om specifiek beleid op deelterreinen. Louter als de algemene bestuurlijke handel en wandel als probleem wordt aangemerkt is het ondergebracht in de categorie 'Politiek en bestuur'.

Drie categorieën beslaan ieder rond de 10% van de gerapporteerde problemen: 'Criminaliteit en veiligheid', 'Immigratie en integratie', en 'Gezondheids- en ouderenzorg'. De meest gegeven antwoorden in de eerste categorie bestaan uit woorden als "criminaliteit" en "veiligheid". Bij immigratie en integratie gaat het overgrote deel van de antwoorden over asielzoekers, asielbeleid, opvang vluchtelingen. Daarnaast worden buitenlanders, allochtonen, en Marokkanen als grootste probleem aangestipt. Overigens vallen

onder deze categorie zowel antwoorden als “de weerstand tegen het AZC vind ik een kwalijke zaak” en “groeiend racisme” als “dat er van alles voor de allochtonen geregeld en gesubsidieerd wordt...”. In de categorie ‘Gezondheids- en ouderenzorg’, gaat het heel vaak over ouderenzorg, PGB, WMO, en problemen in de thuiszorg. Antwoorden waarin “vergrijzing” als belangrijkste probleem centraal staat zijn ook in deze categorie ondergebracht. De overige inhoudelijke categorieën beslaan samen 16,4%. De restcategorie ten slotte bevat tientallen mensen die de vraag *Wat vindt u de belangrijkste problemen die spelen in uw gemeente?* beantwoorden met “geen idee” of “weet ik niet”, regelmatig omdat ze zich “er niet zo mee bezig” houden of hier “pas wonen”. Enkele tientallen respondenten geven aan dat er “geen” of “geen grote problemen” zijn in hun gemeente. Ten slotte blijken de antwoorden van een kleine honderd burgers moeilijk te categoriseren of duiden. Al met al blijkt dat mensen die antwoord geven op de vraag naar de grootste problemen in de gemeente zeer verschillende ideeën hebben over welke problemen dat zijn.

4.2.2 Burgers verwijten politici onder meer laakbaar gedrag en verspilling

Opvallend is dat een behoorlijke groep (bijna 1 op de 5) problemen vooral ziet in ‘de politiek en het bestuur’. Dat is in de ogen van anderen toch vooral de plaats waar de problemen in de gemeente juist zouden moeten worden aangepakt. Hoewel we niet kunnen uitsluiten dat mensen inderdaad het gemeentebestuur zelf als grootste probleem zien, vermoeden we op basis van verschillende antwoorden dat ook de vraagstelling hier een rol heeft gespeeld. Dit wordt wellicht veroorzaakt door de meerduidige term ‘gemeente’ in die vraagstelling.³⁴ Het woord ‘gemeente’ wordt immers niet alleen gebruikt voor de aanduiding van een geografische eenheid, maar ook als aanduiding van het (gemeente)bestuur, of breder, het hele stelsel van gemeentelijke instellingen. Antwoorden als “Ik heb geen flauw benul. Ik ben de afgelopen jaren werkelijk elke vorm van politiek bewustzijn verloren. Ik walg van de politici en alle ambtenaren (...)”, of “mijn gemeente is bar slecht voor mijn medebewoners, omdat de partijen ondanks veel beloften, niets uitvoeren.” doen vermoeden dat verschillende mensen de vraag hebben geïnterpreteerd als een vraag naar het functioneren van het politiek-bestuurlijke gemeenteapparaat. Korte antwoorden als “hoogmoed”, “het eigenbelang”, of “geen professionele aanpak” doen dat ook. Mogelijk is mede hierdoor het aantal mensen dat het functioneren van de gemeentepolitiek en het gemeentebestuur als belangrijkste probleem rapporteert hoog.

Tabel 4.2
Belangrijkste problemen op gemeentelijk en landelijk niveau (in procenten en in rangorde)

	Gemeentelijk		Landelijk	
	Aandeel	rangorde	Aandeel	rangorde
Verkeer en fysieke leefomgeving	21,8	1	2	9
Politiek en bestuur	19,6	2	10	4
Criminaliteit en veiligheid	10,7	3	4	7
Immigratie en integratie	10,6	4	30	1
Gezondheids- en ouderenzorg	8,1	5	11	3
Inkomen en economie	5,0	6	10	4
Jeugd en gezin	2,4	7	1	12
Samenleven en normen en waarden	2,3	8	13	2
Natuur en milieu	2,3	9	2	9
Werkgelegenheid	1,9	10	5	6
Sociaal stelsel	1,7	11	2	9
Onderwijs, innovatie, kunst en cultuur	0,8	12	1	12
Internationaal / Nederland in de wereld	NVT	NVT	3	8
Nederlandse tradities	NVT	NVT	1	12
Vrijheden	NVT	NVT	0	13
Weet niet; geen mening; geen problemen; overig	12,7		3	

De categorieën zijn gebaseerd op het codeerschema van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB)

Over naar de inhoudelijke duiding van de antwoorden in de categorie 'Politiek en bestuur'. Laten we voorop stellen dat niet alle antwoorden negatief zijn over het lokaal bestuur en de lokale politieke partijen. Enkele respondenten betreuren bijvoorbeeld "schaalvergroting" en "samenvoeging" van gemeenten zonder daarbij een verwijt te maken aan lokale politieke en bestuurlijke actoren. Ook het gebrek aan "menskracht" of middelen voor de "inrichting [en] overheveling taken op gebied van werk, gezondheidszorg e.d. naar gemeente" baart enkelen zorgen: "Men zal in Nederland meer verantwoordelijkheid moeten nemen op het niveau waar het weg dat een aanzienlijk groter deel het lokale bestuur en de lokale politiek laakbaar gedrag verwijt. Kwalificaties als "vriendjespolitiek", "megalomanie", "hoogmoed", worden relatief vaak gebruikt, maar ook mildere kwalificaties als "niet transparant zijn", "trage besluitvorming", "slechte communicatie", "adolescent gekissebis" zien we vaak terug. Deze antwoorden laten zien dat volgens velen de kwaliteit en slagvaardigheid van lokale bestuurders en politici te wensen overlaat. Veel burgers is het voorts een doorn in het oog dat gemeentebesturen "Teveel geld uitgeven aan onnodige zaken", of het zelfs "weggooien" of "over de balk smijten".

Kortom, de integriteit en het functioneren van lokale bestuurders en politici, alsmede de prioriteiten en het begrotingsbeleid van het gemeentebestuur, zien veel burgers als het grootste probleem van de gemeente. Merk daarbij op dat antwoorden als "de enorme schuld van de gemeente door verkeerde keuzes" op de vraag wat de belangrijkste problemen zijn die spelen in uw gemeente zijn gecategoriseerd onder 'Inkomen en economie', omdat de economische positie van de gemeente als belangrijkste probleem wordt opgegeven. Dit is een uiting van ontevredenheid over de bestuurlijke praktijk die niet is ondergebracht in de categorie 'Politiek en bestuur'. De politieke onvrede is dus nog iets groter dan uit de omvang van die categorie al blijkt.

4.2.3 Landelijke problemen niet altijd gemeentelijke problemen

Een vergelijking tussen de gerapporteerde problemen in het LKO en de problemen in het COB van januari 2016 laat zien dat lokaal niet dezelfde soorten problemen worden genoemd als nationaal. Vier probleemcategorieën blijken beduidend groter op landelijk niveau dan op lokaal niveau: 'immigratie en integratie', 'samenleven en normen en waarden', 'inkomen en economie' en 'werkgelegenheid'.

De categorie 'immigratie en integratie' bevat op landelijk niveau niet minder dan 30% van de antwoorden, en op lokaal niveau 'slechts' 9% van de antwoorden. Dat is een opmerkelijk groot verschil. Blijkbaar worden vraagstukken rond immigratie en integratie niet als een specifiek lokaal probleem gezien of als een

specifiek probleem in de eigen gemeente. Wat ook een rol zou kunnen spelen is de onevenredige verdeling van AZC's over gemeenten: in gemeenten waar amper tot geen asielzoekers worden opgevangen wordt dit wellicht niet als probleem aangekaart. De bulk van de antwoorden in de categorie 'immigratie en integratie' ging immers over vluchtelingenproblematiek. De categorie 'Samenleven en normen en waarden' is op lokaal niveau amper gevuld, maar omvat op nationaal niveau 13% van de antwoorden. Waarschijnlijk hebben deze problemen minder te maken met lokale problematiek, en meer met een algemeen maatschappelijk of cultureel klimaat. Dit valideert de vraag naar problemen op lokaal niveau: de respondenten noemen geen nationale problemen. Ten slotte blijken de categorieën 'Inkomen en economie' en 'werkgelegenheid' ook groter op nationaal niveau dan op lokaal niveau. Net als bij 'samenleving en normen en waarden' vermoeden we dat economische voorspoed en de daarmee gepaard gaande werkgelegenheid door de burgers vooral als een landelijk fenomeen wordt gezien. Dat is overigens opmerkelijk gezien de grote lokale verschillen in werkloosheid die zelfs een klein land als Nederland telt (Van der Waal, 2015). Voor drie antwoordcategorieën geldt dat ze juist vaker worden genoemd op lokaal niveau dan op landelijk niveau: 'verkeer en fysieke leefomgeving', 'politiek en bestuur' en 'criminaliteit en veiligheid'. De eerste categorie betreft vooral concrete lokale problemen. Het is daarom niet opmerkelijk dat ze op landelijk niveau minder, of zelfs niet, worden aangekaart. Voor de categorie 'Criminaliteit en veiligheid' geldt iets soortgelijks: daar komen mensen concreet mee in aanraking op lokaal niveau. Een vermoedelijk belangrijke reden voor de grootte van de categorie 'Politiek en bestuur' – die bijna twee keer groter is op lokaal dan op nationaal niveau – is hiervoor al aangekaart.

4.3 Jongeren noemen andere problemen dan ouderen

In paragraaf 4.1. (en meer specifiek tabel 4.1.) zagen we dat hoogopgeleiden, ouderen en mannen vaker dan anderen antwoord geven op de vraag wat de belangrijkste problemen in de gemeente zijn. De resultaten in de vorige paragraaf kunnen daardoor vertekend zijn: als lager opgeleiden *andere* problemen zouden noemen dan hoger opgeleiden maar vooral hoger opgeleiden geven antwoord op deze vraag, dan worden ook andere problemen benadrukt. Daarom onderzoeken we of sociale achtergrondkenmerken samenhangen met de gerapporteerde antwoorden. Bij opleiding blijkt dat nauwelijks het geval. Alleen bij de categorie 'criminaliteit en veiligheid' is sprake van significante verschillen tussen opleidingsgroepen: laagopgeleiden kaarten minder vaak problemen aan die in die categorie vallen dan middelbaar- en hoogopgeleiden.³⁵ Hun eerder gerapporteerde grotere weerstand tegen immigranten (De Koster & Van der Waal, 2014) leidt niet tot het vaker aankaarten van immigratie en integratie als belangrijk probleem in hun gemeente. En hun grotere wantrouwen in de

politiek en politici (Steenvoorden, 2009; Van der Waal et al., 2016), vertaalt zich ook niet in het vaker aankaarten van politiek en bestuur als belangrijkste probleem.

Leeftijd lijkt een belangrijkere rol te spelen: bij enkele categorieën is er sprake van leeftijdsverschillen. Zo zien jongeren minder problemen op het vlak van politiek en bestuur. Hun lagere wantrouwen in de politiek en politici zou debet kunnen zijn aan het relatief lage aandeel antwoorden in de categorie ‘Politiek en bestuur’ (Dekker et al 2009; Van der Waal et al., 2016). Ook kaarten jongeren minder vaak de zorg als probleem aan. Wij vermoeden dat zorg minder op hun netvlies hebben omdat ze daar minder vaak van afhankelijk zijn. Criminaliteit en veiligheid, immigratie en integratie, en inkomen en economie zien zij daarentegen vaker als belangrijk probleem in hun gemeente. Gezien hun grotere kans op slachtofferschap is het eerste niet vreemd (CBS, 2016), maar dat ze immigratie en integratie vaker aankaarten is opmerkelijk gezien hun, over het algemeen, lagere weerstand tegen migranten (De Koster & Van der Waal, 2014).³⁶. De categorie ‘Inkomen en economie’ is minder eenduidig – omdat het zowel bezuinigingen, financiële tekorten en het problematiseren van ongelijkheid en armoede omvat – en de reden waarom jongeren het vaker aankaarten als belangrijk probleem is daarom niet goed te duiden. Van verschillen tussen mannen en vrouwen is alleen sprake bij de categorieën ‘Politiek en bestuur’ en ‘Gezondheids- en ouderenzorg’. De eerste wordt vaker als probleem aangekaart door mannen, de tweede juist door vrouwen, net als in eerder onderzoek het geval was (Dekker & Steenvoorden, 2008). Een mogelijke verklaring voor dat laatste is dat vrouwen vaker zorgtaken, zoals mantelzorg, op zich nemen dan mannen.

De consequenties van deze gevonden verschillen tussen opleidingsgroepen (gering), leeftijdsgroepen (substantieel) en geslacht (beperkt) voor het aantal keer dat problemen genoemd zijn, zijn

waarschijnlijk beperkt. Dat neemt niet weg dat bijvoorbeeld het percentage mensen dat problemen heeft met politiek en bestuur wellicht wat lager is dan uit tabel 4.2. blijkt. Jongeren en vrouwen noemen dat probleem namelijk minder vaak dan ouderen en mannen, terwijl ze ook minder vaak antwoord geven op deze vraag. Over de hoge positie van criminaliteit en veiligheid daarentegen valt moeilijk iets te zeggen: lager opgeleiden zouden dit probleem minder vaak genoemd hebben, jongeren weer wat vaker. Het is hierbij dus niet goed te voorspellen wat er zou gebeuren als die groepen ook massaal antwoord zouden hebben gegeven op de gestelde vraag.

4.4 Criminaliteit probleem grote steden met veel niet-westerse allochtonen, in kleinere gemeenten politiek en bestuur

Tabel 4.1 leerde ons dat de gemeentekenners ‘Stedelijkheid’, ‘Gemiddelde WOZ waarde’ en ‘Aandeel niet-westerse allochtonen’ niet samenhangen met het wel of niet geven van een antwoord op de vraag naar de belangrijkste problemen in de gemeente. De verschillen tussen gemeenten hebben dus naar verwachting geen gevolgen voor de aantallen gerapporteerde problemen. Dat betekent echter niet dat in alle gemeenten soortgelijke problemen gesignaleerd worden. Tabel 4.4 toont dat stedelijkheid samenhangt met het soort problemen dat wordt gerapporteerd.

Problemen rond verkeer en fysieke leefomgeving worden minder vaak genoemd in het landelijke gebied. Ook de aard van de problemen in die categorie verschilt. Zo wordt in kleinere gemeenten vaker het dalende winkelbestand als belangrijk probleem

Tabel 4.3
Belangrijkste problemen naar opleiding, leeftijd en geslacht (in procenten; n=1048)^a

	Per opleidingsniveau			Per leeftijdscategorie			Geslacht	
	Laag	Midden	Hoog	15-44	45-64	65 en ouder	Vrouwen	Mannen
Verkeer en fysieke leefomgeving	26	25	30	26	23	33	25	29
Politiek en bestuur	21	23	20	16 ^c	22	28	18 ^e	24
Criminaliteit en veiligheid	10 ^b	19	19	20 ^c	17	9 ^d	16	17
Immigratie en integratie	12	18	13	19 ^c	13	11	15	14
Gezondheids- en ouderenzorg	12	8	10	7 ^c	10	13	12 ^e	7
Inkomen en economie	7	8	10	11 ^c	8	5	8	8

^a De rapportage van de problemen is hier niet gewogen zoals toegelicht in noot 3. Ook als een respondent meerdere problemen rapporteert, telt elk door hem/haar gerapporteerd probleem volledig mee.

^b Categorie ‘Laag’ verschilt significant van de andere categorieën ($p < 0,05$)

^c Categorie ‘15-45’ verschilt significant van categorie ‘65 en ouder’ ($p < 0,05$)

^d Categorie ‘65 en ouder’ verschilt significant van categorie ‘45-64’ ($p < 0,00$)

^e Verschilt significant van ‘Mannen’ ($p < 0,05$)

aangekaart, een probleem dat niet of nauwelijks speelt in de grotere gemeenten. Dat in de grote steden de categorie 'Criminaliteit en veiligheid' significant groter is dan in kleinere gemeenten en landelijke gebieden verbaast ook niet; het aantal misdrijven per inwoner is daar immers groter (CBS, 2016). Wat verder opvalt is dat in de vier grootste steden aanzienlijk minder mensen problemen rond politiek en bestuur aankaarten dan in landelijke gebieden en kleine gemeenten. Dat er amper stedelijkheidsverschillen bestaan in de categorie 'immigratie en integratie' heeft vermoedelijk te maken met het grote aantal respondenten in die categorie dat 'AZCs' en 'asielzoekers' als belangrijk probleem aankaart. Dat speelt immers ook in kleinere gemeenten. Samenhang tussen het soort problemen dat wordt gerapporteerd en de gemiddelde WOZ waarde blijkt amper te bestaan en is daarom niet in de tabel opgenomen.³⁷ Hetzelfde geldt grotendeels voor de samenhang met het percentage niet-westerse allochtonen. Slecht de categorie 'Criminaliteit en veiligheid' hangt daarmee samen: in gemeenten met een hoger aandeel niet-westerse allochtonen wordt criminaliteit en veiligheid vaker aangekaart als belangrijk probleem. Mogelijk heeft dit te maken met de overrepresentatie van niet-westerse allochtonen in bepaalde vormen van criminaliteit. Ook het sterkere onveiligheidsgevoel dat mensen ervaren in etnisch diverse buurten en steden kan een verklaring zijn (Oppelaar & Wittebrood, 2006), alsmede de sterkere onveiligheidsgevoelens onder niet-westerse allochtonen (CBS, 2016).³⁸

4.5 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de antwoorden op de open vraag *Wat vindt u de belangrijkste problemen die spelen in uw gemeente?* geanalyseerd. Uit analyses blijkt dat problemen rond 'verkeer en fysieke leefomgeving', waarbij het onder meer gaat over sociale huurwoningen

en over het wegvallen van het winkelaanbod in kleinere gemeenten, het vaakst worden genoemd. Ook problemen rond 'politiek en bestuur' worden vaak genoemd. Daarna volgen 'Criminaliteit en veiligheid' en 'Immigratie en integratie'. Het belang van deze problemen toont de meerwaarde van het lokaal kiezersonderzoek: het zijn lokale en concrete problemen waar mensen mee kampen. We vinden interessante verschillen tussen vooral leeftijdsgroepen in de problemen die worden aangekaart. 'Politiek en bestuur' wordt bijvoorbeeld vaker genoemd door 65plussers. Jongeren noemen relatief vaak 'criminaliteit' en 'immigratie'. Opvallend is dat mensen met een verschillende opleiding niet echt andere problemen noemen, terwijl we dat wel hadden verwacht (Bovens et al., 2014). Het is alleen zo dat lager opgeleiden wat minder vaak dan hoger opgeleiden problemen aankaarten rond criminaliteit en veiligheid.

Naast verschillen tussen individuen zien we ook verschillen tussen gemeenten. In landelijke en kleinere gemeenten is het soort problemen dat men noemt op gebied van verkeer en fysieke leefomgeving minder en van andere orde dan in de grote gemeenten. Criminaliteit en veiligheid zijn vooral problemen die worden aangekaart in grotere gemeenten met veel niet-westerse allochtonen, terwijl de handel en wandel van de lokale politiek relatief veel weerstand lijkt op te roepen in juist de kleinere gemeenten.

Tabel 4.4
Belangrijkste problemen naar stedelijkheid (in procenten)^a

	Stedelijkheid			
	Landelijk	Overig	G41 (zonder G4)	G4
Verkeer en fysieke leefomgeving	16 ^b	28	25	33
Politiek en bestuur	29	23	21	14 ^c
Criminaliteit en veiligheid	8	12	20 ^d	24 ^d
Immigratie en integratie	13	15	16	13
Gezondheids- en ouderenzorg	9	10	10	6
Inkomen en economie	12	4 ^e	9	15

^a De rapportage van de problemen is hier niet gewogen zoals toegelicht in noot 3. Ook als een respondent meerdere problemen rapporteert, telt elk door hem/haar gerapporteerd probleem volledig mee.

^b Categorie 'Landelijk' verschilt significant van 'G4' ($p < 0,00$)

^c Categorie 'G4' verschilt significant van 'Landelijk' ($p < 0,05$) en 'Overig' ($p < 0,05$)

^d De categorieën 'G4' en 'G41 (zonder G4)' verschillen significant van 'Landelijk' ($p < 0,00$) en 'Overig' ($p < 0,05$)

^e Overig' verschilt significant van 'G41 (zonder G4)' en 'G4' ($p < 0,05$)